

UNIVERZITET U SARAJEVU - FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za orijentalnu filologiju

Turski jezik i književnost

**STRATEGIJA PREUVELIČAVANJE U TURSKOM
JEZIKU**

(Završni magistarski rad)

Student: Amina Šarić

Mentor: Prof. dr. Sabina Bakšić

Sarajevo, 2024

UNIVERSITY OF SARAJEVO – FACULTY OF PHILOSOPHY

Department of Oriental Philology

Turkish language and literature

OVERSTATING STRATEGY IN TURKISH

(Ma thesis)

Student: Amina Šarić

Mentor: Prof. dr. Sabina Bakšić

Sarajevo, 2024

Sažetak

Ovaj rad analizira strategiju preuveličavanja u turskom jeziku. Rad se bavi na početku strategijama učtivosti u turskom jeziku koje se sastoje od: nemođificirane direktnosti/ direktna strategija, strategije pozitivne učtivosti, strategije negativne učtivosti, te strategije nekonvencionalizirane indirektnosti. U glavnom dijelu rada predstavljena je hiperbola kao strategija nekonvencionalizirane indirektnosti. Koristeći hiperbolu, govornik kaže više nego što je potrebno odnosno preuveličava nešto kako bi istaknuo poentu ili izazvao određenu reakciju kod sagovornika. Kako se u turskom jeziku upotreba i izražavanje hiperbole koristi na razne načine, kroz rad su prikazani različiti primjeri iz svakodnevne komunikacije nativnih govornika koji preuveličavanje koriste u određenim situacijama. Može se reći da se u turskom jeziku veoma često koristi strategija preuveličavanja, te se također može primijetiti da se u većini slučajeva mora prevoditi opisno ili frazama koje nemaju ustaljenu upotrebu u našem jeziku.

Ključne riječi: strategija preuveličavanja, strategija nekonvencionalizirane indirektnosti, hiperbola, primjeri, fraze.

Abstract

This thesis analyzes the strategy of exaggeration in the Turkish language. The paper initially deals with politeness strategies in the Turkish language, which consist of the following: unmodified directness/direct strategy, positive politeness strategy, negative politeness strategy, and non-conventionalized indirectness strategy. In the main part of the paper, hyperbole is presented as a strategy of unconventional indirectness. Using hyperbole, the speaker says more than necessary, that is, exaggerates something to emphasize a point or cause a certain reaction from the interlocutor. As the use and expression of hyperbole are used in various ways in the Turkish language, the thesis presents various examples from everyday communication of native speakers who use exaggeration in certain situations. It can be said that the strategy of exaggeration is very often used in the Turkish language, and it can also be noted that in most cases it must be translated descriptively or with phrases that have no established use in our language.

Keywords: strategy of exaggeration, strategy of unconventional indirectness, hyperbole, examples, phrases.

Sadržaj

Sažetak.....	2
Uvod.....	4
Strategije učtivosti.....	6
Nemodificirana direktnost/ Direktna strategija (<i>bold-on record</i>)	7
Strategije pozitivne učtivosti (<i>positive politeness</i>)	7
Strategije negativne učtivosti (<i>negative politeness</i>)	8
Strategije nekonvencionalizirane indirektnosti (<i>off record</i>)	9
Hiperbola	11
Preuveličavanje u svakodnevnim izrazima	13
Primjeri pretjerivanja korištenjem izraza sa riječi <i>dünya</i> :	14
Primjeri pretjerivanja korištenjem izraza sa glagolom <i>ölmek</i> :	19
Primjeri pretjerivanja korištenjem izraza <i>dağ gibi</i> :	22
Primjeri pretjerivanja korištenjem izraza <i>zerre kadar</i> :	23
Primjeri pretjerivanja korišteni izrazom <i>can yapmak</i> :	24
Preuveličavanje korištenjem brojeva	25
Preuveličavanje u izražavanju komplimenata	34
Zaključak	45
Literatura	46

Uvod

U različitim istraživanjima koja su se bavila pragmatikom autori najčešće uključuju analizu učtive upotrebe jezika, govornih činova, kao i ustaljenih fraza i pragmatičkih markera.

Osobine društvenih normi svih kultura u svijetu odlikavaju se u jezicima koji se u tim kulturama govore. Brojni su društveno- kulturološki uslovljeni obrasci kojima smo okruženi, a koji zapravo definišu način na koji vidimo i doživljavamo svijet oko sebe i što se realizuje kroz proces komunikacije. Na osnovu mnogih istraživanja, pretpostavlja se i zaključuje da svi ne reagujemo isto na određene situacije, jer, na primjer, zavisno od kulture ne reaguju svi isto ukoliko se u kuću (ne)ulazi u obući.

U modelu učtive upotrebe jezika autora P. Brown i S. C. Levinsona polazi se od pojma *obraz* i sadrži dva aspekta koji se sastoji od *pozitivnog* i *negativnog obraza*. *Pozitivni obraz* predstavlja potrebu, odnosno želju da se bude priznat i pozitivno vrednovan u određenoj zajednici, dok *negativni obraz* izražava potrebu ili želju da se bude neometan u svom djelovanju i svojoj slobodi.

Predmet ovog magistarskog rada jeste *Strategija preuveličavanje u turskom jeziku*. U svakom jeziku nailazimo na preuveličavanja, kao što ih u velikoj mjeri i koristimo, te će se u ovom radu preuveličavanje, odnosno hiperbola pokazati kroz različite primjere iz svakodnevne komunikacije nativnih govornika turskog jezika koji preuveličavanje koriste u određenim situacijama.

Kako hiperbola predstavlja strategije učtivosti u modelu Brown i Levinson kojima se govornik oslobađa od odgovornosti ugrožavanja sagovornikovog obraza čineći svoju namjeru netransparentnom (Brown, Levinson 1987:211,) u prvom dijelu rada je teorijski kazano nešto više o strategijama učtivosti, nekonvencionaliziranoj indirektnosti, a zatim istraživački dio predstavlja analiziranje primjera u kojima je iskazano preuveličavanje na razne načine iz svakodnevne upotrebe nativnih govornika.

Budući da najveći pristup svakodnevnoj upotrebi turskog jezika nativnih govornika imamo putem serija i filmova, primjeri koji su analizirani su preuzeti iz serija modernog doba kao što su: *Ada masalı, Aşk Mantık İntikam, Hercai, Kuzgun, Sen çal kapımı*.

Kroz ovaj magistarski rad akcenat je stavljen na ukazivanje učestale i svakodnevne upotrebe strategije preuveličavanja koja veoma često prolazi nezapaženo zbog njihove ustaljenosti i utkanosti u samu srž jezika kako u turskom, tako i u bosanskom jeziku.

Strategije učtivosti

U istraživanjima koja su se bavila pragmatikom u učenju stranih jezika pokazalo se da su ispitanici imali bolju pragmatičnu kompetenciju kada su im prethodno pružene odgovarajuće instrukcije. Ovo je bilo neophodno čak i za one polaznike i studente koji su već duže vrijeme bili izloženi ciljnom jeziku. Proces učenja pragmatičke kompetencije često obuhvata učenje učtivosti, razumijevanje i primjenu govornih činova, kao i usvajanje ustaljenih fraza i pragmatičkih markera. Ovo naglašava važnost svjesnog učenja sociolingvističkih i pragmatičkih aspekata jezika kako bi se postigla efikasna komunikacija na stranom jeziku (Bakšić, Bulić 2019: 257).

„Engleska riječ *polite* što znači učtiv, objašnjava Watts, potječe od latinske riječi *politus* što znači uglačan, uglađen. Ona je korištena i kao sredstvo poticanja socijalnih razlika te je postala krajnje učinkovit način vladanja društvom.“ (Watts 2003:33)

Važna je uloga učtivosti u proučavanju sociolingvistike i pragmatike. Učtivost je ključna prije svega zbog svoje multidisciplinirane prirode, složenosti pojmovnih i teorijskih postavki i zbog konteksta izvan jezika koji je okružuje (Popović 2017:1).

Kako ne postoji sveobuhvatna definicija učtivosti, opisana je na različite načine, pa neki smatraju da je učtivost skup interpersonalnih odnosa koji za cilj imaju smanjenje konflikata koji su svojstveni ljudskoj komunikaciji. Drugi je vide kao strategiju izbjegavanje konflikta, održavanje nesmetane komunikacije i društvenog mira. Za neke, učtivost znači prikladno društveno ponašanje ili sistem bezličnih odnosa koji smanjuju potencijal za nastanak konflikta. Postoje i oni koji učtivost opisuju kao obzirnost prema drugima. Međutim, postoje i negativna mišljenja o učtivom ponašanju, smatrajući ga oholim i neiskrenim (Popović 2017:45).

U 17. i 18. stoljeću učtivost je igrala ključnu ulogu u održavanju hijerarhijske i elitističke strukture društva. Međutim, učtivost nije bila povezana samo sa društvom, već je imala ulogu da ljudima omogući i uslove za prijatno komuniciranje što je uključivalo i vladanje sobom (Bakšić 2021:1).

„Penelope Brown i Stephen Levinson ističu različite strategije koje imaju za cilj čuvanje sagovornikovog obraza i slobode djelovanja i odlučivanja u određenim komunikacijskim situacijama, te ih grupišu u određene strategije:

- Nemodificirana direktnost/ Direktna strategija (*bold-on record*)
- Strategije pozitivne učtivosti (*positive politeness*)
- Strategije negativne učtivosti (*negative politeness*)
- Strategije nekonvencionalizirane indirektnosti (*off record*).” (Popović 2017:69)

Nemodificirana direktnost/ Direktna strategija (*bold-on record*)

Nemodificirana indirektnost je prema mišljenju Penelope Brown i Stephena C. Levinsona jedina strategija koja je u potpunom skladu sa Griceovim maksimama uspješne komunikacije. Ova strategija se susreće tamo gdje je uspješnost komunikacije bitnija od želje da se bude učtiv. Upotreba ove strategije se može smatrati učtivom u situacijama kada je ugrožavanje obraza u sagovornikovom interesu, odnosno govornik pokazuje da brine o slušatelju i ujedno o njegovom pozitivnom obrazu (Bakšić 2012:19).

Popović navodi da se ova strategija primjenjuje direktno i koncizno, te se uglavnom koristi u urgentnim situacijama kada je potrebna ekspeditivnost ili kada je društvena distance mala. Govornik se obraća sagovorniku direktno, najčešće u imperativnom obliku (Popović 2017:60).

Strategije pozitivne učtivosti (*positive politeness*)

Prema Bakšić, strategije pozitivne učtivosti su usmjerene ka očuvanju pozitivnog sagovornikovog obraza, podržavajući njegove želje i potrebe kao vlastite. Bitno je naglasiti da se sagovorniku sugerira da govornik dijeli iste želje i potrebe kao i on. Ključna razlika između ove vrste komunikacije i svakodnevnog razgovora među bliskim sagovornicima je pretjerivanje (Bakšić 2012:26).

Popović navodi da u ovu skupinu spadaju sve strategije koje su pozitivno orijentisane prema sagovornikovim željama i kojima se nastoje ispuniti njegova očekivanja po pitanju prijateljstva i

bliskosti, te navodi da je pozitivna učtivost ustvari strategija zbližavanja i realizuje se putem solidarnosti, neformalnosti i prijateljstva (Popović 2017:60).

U strategije pozitivne učtivosti ubrajaju se:

- Interes/ Pažnja usmjerena prema sagovorniku (njegovim interesima, željama, potrebama, imovini)
- Uvećavanje interesa kod sagovornika
- Korištenje markera koji pokazuju pripadnost grupi
- Pozdravi
- Izražavanje dobrih/ lijepih želja
- Slaganje sa sagovornikom
- Izbjegavanje neslaganja
- Pretpostaviti/ ustvrditi/ potencirati zajedničku pozadinu
- Šale
- Tvrditi/ pretpostaviti znanje o sagovorniku i briga za njegove želje
- Ponude i obećanja
- Optimizam
- Uključivanje govornika i sagovornika u istu aktivnost
- Davati (ili pitati) za razlog
- Pretpostavljanje/ utvrđivanje reciprociteta (Bakšić 2012:26-100).

Strategije negativne učtivosti (*negative politeness*)

Ove strategije su usmjerene ka sagovornikovom negativnom obrazu koji čine potrebe pojedinca za slobodom i neometanim djelovanjem što predstavlja srž ukazivanja poštovanja. Ove strategije se koriste onda kada se želi ostvariti socijalno distanciranje, suprotno strategijama pozitivne učtivosti koje služe za postizanje bliskosti i solidarnosti među sagovornicima. U ovu skupinu strategija ubrajaju se:

- Konvencionalizirana indirektnost
- Ograde
- Pesimizam
- Umanjivanje nametanja

- Ukazivanje poštovanja
- Isprike
- Obezličavanje
- Ugrožavanje obraza kao opće pravilo
- Nominalizacija (Bakšić 2012:175-188).

Strategije nekonvencionalizirane indirektnosti (*off record*)

Zajednička karakteristika koja okuplja različite strategije u ovu skupinu jeste da se sve one izvode na indirektan i zaobilazan način, što otežava razumijevanje njihove jasne komunikacijske namjere. Govornik ne izražava svoje namjere direktno, već ostavlja sagovorniku da ih interpretira na temelju naznaka, pri čemu se interpretacija oblikuje prema kriteriju forme, a ne funkcije. Ove strategije mogu biti usmjerene kako prema pozitivnom, tako i prema negativnom obrazu (Bakšić 2012:146).

Teorije učtivosti iznose da postoji uzajamni odnos između učtivosti i indirektnosti, što znači da je direktno obraćanje u određenim kontekstima manje učtivo.

Brown i Levinson smatraju da se govornik oslobađa od odgovornosti ugrožavanja sagovornikovog obraza čineći svoju namjeru netransparentnom, te da je uzajamni odnos između učtivosti i indirektnosti produkt samog poimanja učtivosti kao odstupanja od Griceovog principa saradnje, odnosno što govornik koristi učtivije forme, više odstupa od ovog principa. Leech tvrdi da su indirektni iskazi učtiviji od direktnih jer povećavaju mogućnost izbora za slušaoca i umanjuju ilokucionu snagu iskaza.

Kako nekonvencionalne strategije eksplicitno ignorišu Griceove maksime i fokusiraju se na kompenzaciona sredstva, ujedno su i najindirektnije i po mišljenju Brown i Levinsona nude "izlaz" za oba učesnika komunikacije. Oni smatraju da sagovornik može da odbije zahtjev praveći se da ga nije ni razumio, a govornik može da nastavi da vodi razgovor kao da nije ni uputio zahtjev, te kao da njegov zahtjev nije ni ignorisan i samim tim nije ni došlo do gubljenja obraza. Kako npr. ruska i poljska kultura visok stepen indirektnosti smatraju nepotrebnim trošenjem sagovornikovog vremena, tako se tvrdnja da je nekonvencionalizirana indirektnost učtivija ne može smatrati univerzalnom. Popović navodi da su i u američkoj zajednici indirektni

oblici percipirani kao sredstva za ublažavanje prijetnje za negativan obraz sagovornika, dok u Japanu služe da se naglasi empatija između učesnika u diskursu i na taj način se izbjegnu eksplicitne molbe koje bi mogle dovesti do narušavanja društvenih odnosa (Popović 2017:69-71).

Penelope Brown i Stephen Levinson su strategije nekonvencionalizirane indirektnosti klasificirali s obzirom na kršenje Griceovih maksima i prema tome u prvu skupinu su svrstali tri strategije koje predstavljaju kršenje Griceove maksime relevantnosti, a to su: aluzije, upotreba asocijacija i pretpostavke.

U drugu skupinu spadaju strategije koje krše maksimu kvantiteta: elipse, litota, hiperbola i upotreba tautologija.

Treću skupinu čine strategije koje krše maksimu kvalitete: ironija, metafora i upotreba retoričkog pitanja.

Četvrta skupina se sastoji od strategija koje krši maksimu modaliteta, a to su: elipse, dvosmislenost i nejasnost.

Pored ovih skupina postoje i strategije koje prikrivaju objekt ugrožavanja obraza, a to su: prekomjerna uopćavanja i obraćanje nekom trećem umjesto sagovorniku (Bakšić 2012:146-160).

Hiperbola

Hiperbola (grč. hiperbole- prebacivanje, pretjerivanje) u jezičnom izrazu jednako služi izražajnosti svakodnevnog razgovornog jezika kao i izražajnosti jezika u književnom djelu. Afektivnost u ovom slučaju uvjetuje pojačanje izraza, upotrebu mnogo jače oznake i značenja riječi umjesto stvarnog. Cilj tog pojačanja je jača impresija slušaoca ili čitaoca (Šiljak-Jesenković 2003:104).

Ova semantička figura podrazumijeva preuveličavanje osobina predmeta ili intenziteta neke radnje radi jačeg emotivnog djelovanja. Ona se manifestira kroz kvantitativno pretjerivanje. Budući da se hiperbola oslanja na preuveličavanje osobina predmeta ili intenziteta radnje kako bi se postigao snažniji efekt na čitatelja ili slušatelja, koristi mnogo jače riječi ili značenja nego što je stvarno potrebno, s ciljem stvaranja jačeg dojma na primatelja poruke. Frazemi koji se oslanjaju na hiperbolu su izrazito ekspresivni jezički elementi jer pojačavaju izražajnost i afektivnost izraza. Hiperbola se često koristi paralelno sa poređenjem, gdje se u nekim slučajevima može primijetiti i numerički aspekt, odnosno korištenje kvantitativnih pridjeva (Stevović 2017:75-76).

Koristeći hiperbolu, govornik kaže više nego što je potrebno odnosno preuveličava nešto kako bi istaknuo poentu ili izazvao određenu reakciju kod sagovornika. Na taj način, hiperbola može biti alat za naglašavanje ili izazivanje reakcije. Kada se koristi, može potaknuti sagovornika da razmišlja o razlozima koji stoje iza takvog pretjerivanja ili odabira određenih riječi koje bi tačno opisale situaciju (Bakšić 2012:149).

Hiperbola spada u nekonvencionaliziranu indirektnost, govornik se oslobađa od odgovornosti ugrožavanja sagovornikovog obraza čineći svoju namjeru netransparentnom (Brown, Levinson 1987:220). Koristeći hiperbolu, govornik prenosi više informacija nego što je zapravo potrebno, što može rezultirati netransparentnom namjerom. Hiperbola se koristi kao alat za dodavanje, pretjerivanje ili preuveličavanje u izražavanju ekspresivne kritike, izvinjenja, komplimenata ili za opisivanje velikih i neodređenih količina nečega. Time što govornik preuveličava ili dodaje elemente, on poziva sagovornika na odgovornost da tumači njegovu stvarnu namjeru (Bakšić 2012:149).

Kako je hiperbola količinski trop, baziran na principu pojačavanja, to se u hiperboličkim frazama ponekad susreće kao numerički član ili pridjev koji označava kontinuitet.

Neki od primjera u bosanskom i turskom jeziku su:

- biti manji od makovog zrna (biti ponizan, pokoravati se nekom)
- pun (novca) kao brod (bogat)
- jedna glava- hiljadu jezika, imati jezik kao lopata- *kürek kadar dili var*
- *boynum kıldan ince* (vrat mi je tanji od dlake- pokoravati se svakoj odluci i sudu)
- *dokuz babalı* (dijete sa devet očeva- dijete kojem se ne zna otac)
- *dört gözle bakmak* (gledati sa četvere oči- otvoriti sve četvere oči)
- *dokuz doğurmak* (roditi devetorke- čekati sa nestrpljenjem i brigom, nestrpljivo i željno iščekivati) (Šiljak- Jesenković 2003:104).

Preuveličavanje se u turskom jeziku izražava određenim glagolima, brojevima, kao i izrazima, odnosno frazama koje su veoma mnogo zastupljene.

Preuveličavanje u svakodnevnim izrazima

Turci su veoma ljubazan i gostoprимljiv narod i u skladu s tim u njihovom jeziku postoji mnogo izraza i fraza koji se svakodnevno koriste. Jako razvijena, zamršena i prefinjena osmanlijska etikecija ostavila je traga u životu Turaka. Bilo koji razgovor, pa i najobičniji među dobrim prijateljima, ne može se zamisliti bez kurtoaznih fraza kojima se izražavaju dobre želje, a samim tim i popravljaju raspoloženje sagovornika. (Teodosijević 2004:63)

Pored svakodnevnih izraza, pretjerivanje se izražava i upotrebom frazeologizama koji se u turskom jeziku nazivaju *deyimler*. To su ustaljene jezičke jedinice koje se sastoje od najmanje dvije riječi i imaju svoje jedinstveno značenje koje nije uvijek moguće direktno povezati sa značenjem pojedinačnih riječi unutar fraze. Stoga, frazeologizmi ne mogu uvijek biti doslovno prevedeni s jednog jezika na drugi. Kada se koriste, oni dodaju boju i izražajnost u komunikaciju, pružajući jedinstvene načine za izražavanje ideja i osjećaja. Važno je napomenuti da su svi bolji rječnici obično organizirani tako da pružaju definicije osnovnih značenja pojedinačnih riječi prije navođenja frazeologizama s tim riječima, olakšavajući razumijevanje njihovog značenja i upotrebe (Teodosijević 2004:63).

Po svom osnovnom strukturnom obliku turski frazeologizmi mogu biti sintagme, imensko-glagolske konstrukcije ili nepotpune rečenice.

Frazem se najčešće realizira u različitim registrima razgovornog stila. Njihova upotreba varira ovisno o stupnju formalnosti ili familijarnosti situacije, kao i o stupnju konkretnosti ili emocionalnosti komunikacije. U situacijama koje su formalnije, zvaničnije ili konkretnije, upotreba frazema je obično manja. Međutim, kada je prisutan emocionalni naboj ili se komunicira na emocionalnijem nivou, prisustvo frazema je veće. To znači da frazemi često dodaju izražajnost i emocionalni ton u razgovorima, posebno u manje formalnim ili emotivnim situacijama (Šiljak- Jesenković 2003:201).

Primjeri pretjerivanja korištenjem izraza sa riječi *dünya*:

Riječ *dünya* dolazi iz arapskog jezika, i znači svijet. Pored ovog značenja, može da se prevede i kao: planeta Zemlja, zemljina kugla, krug, sredina, društvo, itd. Prema istraživanjima TDK (Udruženje za turski jezik) riječ *dünya* ima različita značenja i može se koristiti sama ili u različitim kontekstima rečenica. Postoje brojne poslovice i izrazi koji se koriste sa riječi *dünya*.¹

*Ben de istedim ki bütüin dünya duysun, herkes duysun istedim yani.*²

(I ja sam želio da cijeli svijet čuje, da svi čuju.)

Bütüin dünya duysun je izraz koji se na naš jezik prevodi izrazom *neka cijeli svijet čuje* i korišten je za pretjerivanje u ovom primjeru. Naime, govorno lice objašnjava zašto je svadba napravljena sa prenosom uživo, odnosno indirektno izražava svoju želju da želi da cijeli svijet čuje za taj događaj, odnosno da se što više zna za njegovu sreću.

G1: Ayy! Çıldırtamayın beni! Söyleyin hemen haydi!

*G2: Ya, tüm dünya biliyor zaten. Ya siz söyleyin ya ben söyleyeceğim.*³

(G1: Aah! Ne izluđujte me! Odmah recite!

G2: Cijeli svijet zna svejedno. Ili vi recite, ili ću ja reći.)

U ovom primjeru G1 izražava svoju zabrinutost za djevojku o kojoj se brine jer je primijetila da se nešto dešava s njom i da je često nema. G2 govori svojim prijateljicama da će sve reći tetki djevojke i pretjeruje koristeći izraz kako već svakako *cijeli svijet zna*, aludirajući na to da bi i tetka trebala znati šta se dešava.

¹ <https://www.sabah.com.tr/tdk-anlami/dunya-ne-demek-dunya-tdk-sozluk-anlami>, zadnji put posjećeno 07.03.2022.god.

² Serija *Sen çal kapımı*, (Pokucaj na moja vrata), MF Yapım, Tuska, 2020.-2021., ep.1., <https://www.youtube.com/watch?v=14enyXXZrU>, (zadnji put posjećeno 23.02.2022.god); dalje kao *Serija Sen çal kapımı*

³ Ibid, ep.2., <https://www.youtube.com/watch?v=OC-GzvukZMU>, (zadnji put posjećeno 23.02.2022.god.)

G1: *Eda'nın çocukluğu, hayatı ciddi tramvolarla dolu. Tamam mı?*

G2: *Nasıl?*

G1: *Kendisi isterse size anlatır. O kendine küçük, tek başına, güzel, onurlu bir hayat kurdu. Eğer onun o güzel kalbine, yoksa saçının tek bir teline zarar gelirse sizden bilirim ve size dünyayı zindan ederim.⁴*

(G1: *Edin život i djetinjstvo je ispunjen sa ozbiljnim traumama. Uredu?*)

G2: *Kako?*

G1: *Ako bude htjela, ona će Vam to sama ispričati. Ona je sasvim sama sebi izgradila mali, lijep, častan život. Ako njeno ono lijepo srce, ili ako joj bude falila dlaka sa glave, Vi ćete biti odgovorni i zagorčaću Vam život.)*

G1 upotrebljava preuveličavanje za izražavanje zabrinutosti. Naime, u ovom primjeru G1 obavlja ozbiljan razgovor sa momkom od rodice i na taj način mu izražava svoju zabrinutost za nju i ujedno mu prijeti, da ukoliko joj bude falila i dlaka sa glave ona će ga uništiti. Za prijetnju je korišten izraz *dünyayı zindan etmek* što se na naš jezik može prevesti da će se sagovorniku svijet učiniti tamnicom ili zatvorom, da će ga dovesti u škripac odnosno da će mu uništiti život. Pored ovog preuveličavanja, za aludiranje na zabrinutost korišten je i izraz *saçının tek bir teline zarar gelirse*, koji i mi u našem jeziku koristimo i znači ukoliko i dlaka sa glave bude falila.

G1: *Yalçın, Zumrut yeni diünürleriyle kavga eder mi?*

G2: *Etmez mi Ruhu'm? Eder tabii ki. Yetişkin bir Zumrut bu dünyadaki herkesle kavga eder.⁵*

(G1: *Jalçın, hoće li se Zumrut svađati i sa novim prijateljima?*)

G2: *Zar misliš da ne bi? Naravno da hoće. Dok god je na ovom svijetu, Zumrut će se svađati sa svima.*)

U primjeru G2 koristeći strategiju hiperbole aludira da će se Zumrut, osoba koja voli da se svađa, svađati sa svima dok god je živa i na taj način daje utjehu G1.

⁴ Ibid, ep. 2., <https://www.youtube.com/watch?v=OC-GzvukZMU>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

⁵ Serija *Aşk Mantık İntikam*, (Ljubav, logika, osveta), No9 Productions, Turska, 2021.-2022., ep.12., <https://www.youtube.com/watch?v=ZwAkbKz76aM>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.); dalje kao *Serija Aşk Mantık İntikam*

G1: *Herkesin dilinde aşk da aşk. Aşk ne ki?*

G2: *Aşık olsaydın bilirdin. İnsanın aşık olup bunu anlamamasına imkan yoktur. Aşk senin canını yanar. Onu hep yanında istersin. Hayat onunla güzeldir. Herşey onunla anlamıdır. Ama o yokken bütünü dünyaya da sahip olsan hiçbir önemi yoktur.⁶*

(G1: *Svi pričaju o ljubavi. Šta je ljubav?*)

G2: *Da si bila zaljubljena, znala bi. Ako se osoba ne zaljubi, ne može da razumije, nemoguće je. Ako voliš onda te boli. Uvijek želiš da je ta osoba pored tebe. Život je uz nju lijep. Sve dobija smisao. Ali kad ta osoba nije pored tebe, čak i da je cijeli svijet tvoj, sve postaje besmisleno.*)

G2 objašnjava G1 šta predstavlja ljubav, budući da su nekada bili zaljubljeni jedno u drugo, on opisujući to stanje u više navrata upotrebljava strategiju preuveličavanja kako bi između ostaloga iskazao i svoja osjećanja koja su još uvijek prisutna prema G1. Pored svih pretjerivanja kao što su da je život uz voljenu osobu lijep, da sve dobija smisao sa voljenom osobom, on na kraju upotrebljava izraz *bütünü dünyaya da sahip olsan* gdje se posebno može primijetiti pretjerivanje, jer niti cijeli svijet može biti naš, niti je bez ljubavi i voljene osobe sve besmisleno.

G1: *Öyle bir şey yapamazsın.*

G2: *Yaparım. Sizin karşınızda birbinize sevdiğinizi izlemektense dünyayı yakarım, herşey yaparım!⁷*

(G1: *Ne možeš to uraditi.*)

G2: *Mogu. Radije ću srušiti svijet nego da gledam kako se vi volite. Sve ću uraditi!*)

G2 pretjeruje u prijatni koju upućuje G1, kako bi spriječila da se desi ljubav između G1 i osobe prema kojoj G2 ima osjećaje. Na ovaj način govori da je spremna sve učiniti za voljenu osobu, koristeći izraz *dünyayı yakmak* što znači srušiti svijet.

⁶ Ibid, ep.3., https://www.youtube.com/watch?v=tsAk9_Szhj8, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

⁷ Ibid, ep.14., <https://www.youtube.com/watch?v=mt5RTKwUVSA>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

G1: *Sen kaç istiyorsun?*

G2: *Ne kaç be?*

G1: *Kaç lira istiyorsun? Kızımı geri almak için kaç lira istiyorsun? Söyle hemen vereceğim. Dünyanın parası var burda.*⁸

(G1: *Koliko ti treba?*)

G2: *Šta koliko?*

G1: *Koliko lira želiš? Koliko ti treba novca da mi vratiš kćerku nazad? Reci, dat ću ti odmah. Ovdje je gomila novca.*)

U ovom primjeru pretjerivanje je vidljivo u iskazivanju količine kada je novac u pitanju. G1 želi da svoju kćerku vrati i za to ostvarenje G2 nudi novac. Kako bi ponuda izgledala što uvjerljivija i kako bi G2 dala do znanja da zaista ima novca, koristi izraz *dünyanın parası var burda* koji bi značio da ima novac cijelog svijeta u svojoj torbi, odnosno da je u njevoj torbi gomila novca.

G1: *Bu kim?*

G2: *Esas olan. Yanındaki esas kız.*

G1: *Aaa, yakışıyorlarmış.*

G2: *Çiçek gibiler ya. Çiçek, ama işte yazık. Bir gün yüzü görmediler.*

G1: *Haydi ya. Ama iyiler kazanıyor değil mi sonunda?*

G2: *Bilmem. Umarım kazanıyorlardır. Esas ben geçen bölüm bir ağla bir ağla.*

G1: *Saçmalama istersen. Aa delirdin mi?*

G2: *Tüm dünya bu dizilere ağlıyor kızım. Sen azıcık izle sene. İzle sene bak gör ne olacak.*⁹

⁸ Ibid, ep.16., <https://www.youtube.com/watch?v=DfbTny9bN5w>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

⁹ Serija *Aşk Masalı*, (Bajka sa ostrva), Ay Yapım, Turska, 2021., ep.13., <https://www.youtube.com/watch?v=ped3NPH0ZRC>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.); dalje kao *Serija Aşk Masalı*

(G1: Ko je ovo?)

G2: Glavni lik. I djevojka pored njega je glavni lik.

G1: Baš pristaju jedno drugom.

G2: Veoma su lijepi. Veoma. Ali eto. Šteta. Uopšte nisu vidjeli sretne dane.

G1: Ma daj?! Ali na kraju dobri pobjeđuju, zar ne?

G2: Ne znam. Nadam se da je tako. Ja sam prethodnu epizodu preplakao.

G1: Ne lupetaj. Da li sit i lud?

G2: Cijeli svijet plače zbog ovih serija. Pogledaj malo. Vidi šta će se desiti.

Tüm dünya je izraz koji je korišten kako bi se sagovorniku dokazalo o kakvoj seriji se radi, odnosno govornik objašnjava zašto je plakao uz seriju koju je zajedno gledao sa sagovornikom. Izraz *cijeli svijet* koristi se i u našem jeziku kako bi govornik izgledao što uvjerljiviji u svojim stavovima.

Primjeri pretjerivanja korištenjem izraza sa glagolom *ölmek*:

Glagol *ölmek* znači umrijeti, umirati, uvehnuti.

G1: *Oyalanma beni, Ceren var.*

G2: *İki dakikacık. Bu da seni muşatmazsa ömrün boyu benden nefret et. Al kendi gör.*

G1: *Aaa ben bunları için ölüyordum yaa!*

G2: *Sevineceğini tahmin etmiştim.*¹⁰

(G1: *Nemoj me ometati, u žurbi sam.*

G2: *Samo par minuta. Ako te ovo ne smekša onda me možeš mrziti do kraja života. Uzmi i sama pogledaj.*

G1: *Ovo sam mnogo željela!*

G2: *I mislio sam da će ti se svidjeti.)*

Izraz koji je G1 koristio kada je vidio poklon koji mu je G2 dao kao znak izvinjenja jeste ujedno i oduševljenje i iznenađenje jer je dobio poklon koji je mnogo želio. G1 koristi izraz koji se na naš jezik prevodi *umirala sam za ovo*, odnosno pokazuje veliku i neizmjernu želju za nečim, te se na taj način sagovorniku daje do znanja koliko je to ustvari velika želja u pitanju.

G1: *Görüşme çok iyi geçmedi mi? Vallahi bu kadar iyi geçeceğini hiç tahmin etmiyordum.*

G2: *Evet, çok güzel geçti. Ama çok daha güzel şey başaracağız Esra.*

G1: *Umarım. Bu arada girişimcilerle uzlaşma noktalar var. Bence onların üstünde bir daha geçelim herşey netreştirelim sonra da ben raporumu yazıyım.*

¹⁰ Ibid, ep.5., <https://www.youtube.com/watch?v=cQBi3Vv5kFY>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

G2: Olur. Süper. Olur. Bu arada bir yemek yiyip şu detaylara konuşalım.

G1: Biz direk şirkete gidip orda yemek yesek. Zaten çok yorulduk.

G2: Ya Esra, ben şirkete gidene kadar açlıktan ölürüm. ¹¹

(G1: Sastanak je dobro prošao. Boga mi nisam mislila da će tako dobro biti.

G2: Da, sve je prošlo jako lijepo. Ali ti i ja ćemo uspjeti uraditi mnogo ljepših stvari.

G1: Ah, nadam se. Usput, postoji nešto u vezi čega se ne možemo dogovoriti sa onima koji su prisustvovali sastanku. Mislim da moramo ponovo sve pregledati i da napišem izvještaj.

G2: Može. Super. Inače, blizu smo restorana, da odemo na ručak i popričamo o svim detaljima?

G1: Možda je bolje da odemo odmah u firmu i tamo da ručamo. Svakako smo se mnogo umorili.

G2: Esra, umrijeti ću od gladi dok dođemo do firme.)

Umrijeti ću od gladi je jedan od najčešćih izraza koji se u našem jeziku koristi kako bi se na što bolji i uvjerljiviji način iskazalo stanje gladi. I u ovom primjeru, G2 ovim izrazom želi da G1 iskaže koliko je ustvari gladan, te da neće moći izdržati još mnogo bez hrane.

G1: Beklediğin misafir geldin mi?

G2: Kimseyi beklemiyorum Çağla. Öyle bakıyorum sadece.

G1: Bir şey söyleyeceğim. Sen nasıl bu kadar sakin olabiliyorsun? Çünkü ben heyecandan ölmek üzereyim. Keşke senin gibi olabilsem. ¹²

¹¹ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.10., <https://www.youtube.com/watch?v=jS-Ejak0Oy8>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

¹² Ibid, ep.12., <https://www.youtube.com/watch?v=ZwAkbKz76aM>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

(G1: Je li došla osoba koju očekuješ?)

G2: Nikoga ne očekujem Čagla. Samo gledam.

G1: Reći ću ti nešto. Kako uspijevaš da budeš tko smiren? Zato što ja umirem od uzbuđenja. Voljela bih da sam poput tebe.)

G1: Ozan bana evlenme teklif etti!

G2: Ne?

G1: Ne mi? Tepkin bunu mu gerçekten? Çınar kardeşin için sevinsen acaba çünkü ben mutluluktan ölmek üzereyim.¹³

(G1: Ozan me zaprosio!

G2: Šta?

G1: Šta? Samo ćeš to reći? Činare, a da se malo raduješ zbog sestre jer ću ja umrijeti od sreće.)

U prethodna dva primjera vidimo da se pretjerivanje izvršilo pomoću izraza koji je ujedno i imenska rečenica. Ovaj izraz -dan ölmek üzereyim se izražava ličnim nastavcima prezenta i perfekta pomoćnog glagola *-imek*. Ovom radnjom se označava radnja koja je dosegla kritičnu tačku ili kulminaciju, ali koja se, uprkos tome, ipak ne realizira. Zbog toga se i prevodi priložnim konstrukcijama “samo što ne”, “skoro da”, i sl.¹⁴ Izrazima u primjerima se pokazuje radost i uzbuđenje, te se sagovorniku dočarava upotrebom glagola *umrijeti* koji pokazuje veliku količinu sreće i uzbuđenja.

¹³ Ibid, ep.11., <https://www.youtube.com/watch?v=rLcRw9vyzTs>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

¹⁴ Ekrem Čaušević, *Gramatika suvremenoga tuskog jezika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1996. god., str.287.-288.

G1: *Efendim Zeyno.*

G2: *Kızım sana ulaşacağım diye üyesiyen göndereceğim. Bak yemin ediyorum öldüm meraktan. Sabahtan beri atıyorum, mesaj atıyorum. İyi misin? ¹⁵*

(G1: *Molim Zejno.*

G2: *Drugarice, nemoguće je s tobom stupiti u kontakt. Umirem od brige, kunem ti se. Zovem te od ranog jutra, poruke šaljem. Jesi li dobro?)*

G2 koja je ujedno i najbolja prijateljica G1 izražava svoju brigu za prijateljicom jer joj se nije javljala neko vrijeme. Kako bi svoju brigu približila G1, G2 koristi izraz *öldüm meraktan* i na taj način između ostalog pokazuje i svoju bliskost sa njom.

Primjeri pretjerivanja korištenjem izraza *dağ gibi*:

U sljedeća dva primjera pretjerivanje se izražava u komplimentima korištenjem izraza *dağ gibi* što znači *kao planina, poput planine*. U prvom primjeru govornik sam sebe hvali i sagovoriku, kao i ostalim prisutnim govori kako njena kćerka nije sama jer pored sebe ima majku koja je jaka poput planine i na taj način hvali samu sebe, te je vidljivo da status govornika i sagovornika nije jednak. U drugom primjeru, G1, odnosno brat od G2 hvali svoju sestru, nakon njihovog posljednjeg razgovora kada je njegova sestra bila slaba, on njoj udjeljuje kompliment poredeći njenu ljepotu sa planinom i na taj način joj udjeljuje kompliment i podršku da nastavi biti lijepa i jaka. Ovdje se vidi da je odnos govornika i sagovornika ravnopravan, te da su u prijateljskoj odnosno rodbinskoj vezi.

G1: *Bana bak Zeyneb. O zarar zıyan kızını torunumun peşinden gidecek yoksa...*

G2: *Yoksa ne? Böyle sallayıp duruyorsun onu yoksa ne? Kızımın Poyraz' a ne işi olur? Sen asıl torununa söyle uzak dursun!*

G3: *Zeyneb, sus artık. Burdan da kovulacağız.*

¹⁵ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.14., <https://www.youtube.com/watch?v=mt5RTKwUVSA>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

G2: Haziran yalnız değil. Anladınız mı? Arkasında dağ gibi annesi var.¹⁶

(G1: *Slušaj me Zejneb. Skloni svoju baksuznu kćer od mog unuka ili...*

G2: *Ili šta? Mahati ćeš prstom ovako ili šta? Šta moja kćerka može imati s Pojrazom? Ti ustvari reci svom unuku da se on kloni nje!*

G3: *Zejneb, šuti više. Izbaciti će nas i odavde.*

G2: *Haziran nije sama. Shvataš li to? Ima majku koja je kao planina (jaka).*)

G1: *Vay vay vay! Šu dağ gibi kıza bak! Bir de dünkü kıza bak, aynı kişi mi?*

G2: *Küçücük bir deprem bizi yıkamaz Cınar'cığım, çünkü temellimiz sağlam. Ben senin dün söylediklerini düşündüm da haklısın. Yani, böyle oturup bir şey olmasını beklemem.*¹⁷

(G1: *Jao, jao! Pogledajte ovu divnu djevojku. I djevojku od jučer, je li to jedna te ista osoba?*

G2: *Jedan mali zemljotres nas ne može uništiti dragi moj Činar. Naši temelji su pouzdani. Razmišljala sam o onome što si mi jučer govorio i upravo si. Greška je da samo sjedim I čekam nešto.)*

Primjeri pretjerivanja korištenjem izraza *zerre kadar*:

G1: *Bu herif ne yapmaya çalışıyor. Önce babam sonra Dila. Bu herif niye bizim altımızı kazıyor?*

G2: *Behramadı var. En gücü Bora'yı korumayı etmeyecek. Ben bunu hesabını soracağım.*

G1: *Planın ne?*

G2: *Bilmen gerekirse öğrenirsin.*

¹⁶ Serija *Aşk Masalı*, ep.9., <https://www.youtube.com/watch?v=N-nXXes9OwQ>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

¹⁷ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.10., <https://www.youtube.com/watch?v=jS-Ejak0Oy8>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

G1: *Bak şu konuyu netreştirelim. Zerre kadar umrumda değilsin ama mevzu Dila ise herşey değişir.*¹⁸

(G1: *Šta ovaj čovjek pokušava da uradi? Prvo otac, a sada i Dila. Zašto se taj čovjek zanima za nas?*

G2: *Postoji Behramadi. Najvažnije je to što neće zaštititi Boru. Pitat ću ja njega za ovo.*

G1: *Šta planiraš?*

G2: *Znat ćeš ukoliko budeš trebao da znaš.*

G1: *Samo da ovo razjasnimo. Uopšte me ne zanimaš, ali kada je riječ o Dili sve se mijenja.)*

Osim što se hiperbola koristi kao strategija učtivosti, također se koristi i kao strategija neučtivosti što se može vidjeti u ovom primjeru. Govornik sagovorniku govori kako ga uopšte sagovornik ne zanima, i koliko mu uopšte nije stalo do njega upotrebljavajući izraz *zerre kadar* što znači *nimalo, ni najmanje*.

Primjeri pretjerivanja korišteni izrazom *can yanmak*:

*Senle de işimiz bitmedi. Dolanıyorsun yine benim etrafımda. Dolanma! Canın yanmasın.*¹⁹

(*S tobom još nisam završio. Opet se šetkaš okolo. Nemoj! Nemoj da ti se šta desi.*)

Govornik upozorava sagovornika na mogućnost ugrožavanja njegovog obraza, tj. da postoji mogućnost da se sagovorniku desi nešto loše, da bude povrijeđen. Govornik brine za sagovornika i upozorava ga upotrebljavajući glagol *can yanmak* što znači strašno zaboljeti, imati težak gubitak, imati bolno iskustvo, a doslovno da će nekom izgoriti duša.

¹⁸ Serija *Kuzgun*, (Gavran), Ay Yapım, Turska, 2019. godina, ep.10., https://www.youtube.com/watch?v=z22Ugz_Hs7Y, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.); dalje kao Serija *Kuzgun*

¹⁹ Ibid

Preuveličavanje korištenjem brojeva

Brojevi su važan dio jezika jer se koriste za izražavanje neke količine ili redoslijeda. U turskom jeziku, brojevi se mogu podijeliti prema njihovom značenju na nekoliko kategorija: glavni, redni, razlomački i decimalni, dijelni, multiplikativni, neodređenokoličinski (Čaušević 1996:171).

Bojevi imaju i određenu simboličku vrijednost, kako u tradicionalnim tako i u modernim društvima. U turskom jeziku postoje ustaljeni izrazi koji sadrže brojeve, često noseći simboličko značenje koje nije nužno vezano uz sam broj. Naprimjer izraz *yedi suda yıkamak* (oprati kroz sedam voda) koristi se kao metafora za temeljito čišćenje ili pročišćavanje. Također, brojevi se često koriste simbolično, izražavajući želje ili nadanja, kao što je izraz *bin yaşa* (da živiš hiljadu godina), koji simbolizira dug i blagoslovljen život. Ovi primjeri pokazuju kako brojevi mogu nositi određene ideje, poruke i simboliku unutar jezika i kulture (Teodosijević 2004:229).

Interesantno je kako se brojevi koriste u različite svrhe. U turskom jeziku brojevi četrdeset (*kırk*) i hiljadu (*bin*) se koriste da bi se izrazila velika, neodređena količina nečega ili dugo vremensko trajanje. Zanimljivo je kako se može primijetiti razlika između kultura na ovim prostorima i turske tradicionalne kulture u korištenju brojeva. Tamo gdje se u kulturama ovih prostora koristi broj sto da označi veliku količinu ili trajanje, u turskoj kulturi se češće koriste brojevi četrdeset ili hiljada (Teodosijević 2004:229).

G1: *Eee babam ne yapıyor?*

G2: *Baban ne yapsın Çınar'cığım, dört gözle seni bekliyor. Çok güzel planları var senin için.*²⁰

(G1: *Iii, šta tata radi?*)

G2: *Šta bi trebao da radi tata, dragi Činare, nestrpljivo te čeka. Ima puno planova za tebe.)*

Izraz *dört gözle beklemek* na naš jezik se prevodi *jedva čekati, čekati sa nestrljenjem*; doslovno *čekati sa četvero očiju*.²¹ U ovom izrazu koji se koristi u svakodnevnom govoru, pretjerivanje je

²⁰ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.1, <https://www.youtube.com/watch?v=QsOHE5VNoQU>, (zadnji put posjećeno 1.02.2022.god.)

primijetno u broju četiri, jer nijedno ljudsko biće nema četvere oči. Ipak, korištenjem broja četiri naglašava se nestrpljivo čekanje i time se sagovorniku daje do znanja da je poželjan i dragocjen.

G1: *Engin, kamera kayıtlarına niye bakıyoruz ki?*

G2: *Abi ne yapalım, Serkan bakmamızı istedi. Bir bakalım şöyle güzelce. Zaten çok uzun bir kayıt bu. Sarı sarı gideceğiz ama herkes gözüün dört açsın.*²²

(G1: *Engin, zašto gledamo snimke kamera?*

G2: *Brate šta da radimo? Serkan je rekao da pregledamo. Da vidimo kako to izgleda, svakako je ova snimka duga. Premotavati ćemo, ali neka svi dobro pogledaju.*)

G1: *Bunu alacaksınız, tamam mı?*

G2: *Tamamdır, abi.*

G1: *Benden haber aldığınızda paketlersiniz.*

G2: *Tamam!*

G1: *Cihan'im, bak bu iş çok önemli. Gözünü dört aç!*²³

(G1: *Ovo ćete uzeti, uredu?*

G2: *Uredu, brate.*

G1: *Upakujte kada dobijete novosti od mene.*

G2: *Dobro!*

G1: *Džihane, ovo je veoma važno. Otvori sve četvere oči!*)

²¹ Mirjana Teodosijević, *Turski jezik u svakodnevnoj komunikaciji*, TİKA, Beograd, 2004., str. 63.; dalje kao Teodosijević

²² Serija *Sen çal kapımı*, ep.18, <https://www.youtube.com/watch?v=TDOUEijxAJK>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

U prethodna dva primjera broj četiri je korišten kao i u našem jeziku kada želimo da naglasimo neku bitnost u izvršenju poslova, odnosno neku preciznost. U ovim primjerima za pretjerivanje je korišten izraz *gözünü dört açmak*, i nema odstupanja od ove hiperbole i hiperbole na našem jeziku kada je u pitanju prevodni ekvivalent, budući da i mi koristimo izraz “Otvoriti četvere oči” kada želimo da sagovornika upozorimo da bude oprezan i da se naglasi velika ozbiljnost u obavljanju određenog posla.

G1: Aa, ama dur! Tabii, sen bugün beni öyle aptalca çırpınırken görünce etkilendin galiba biraz. Ama sen kolayı sevmezsin ki, Kuzgun. Unuttun mu? Yerde yatarken keyften dört köşe olduğuna eminim.

G2: Bırakacak mısın, konuşayım?²⁴

(G1: Aa, stani! Naravno, vjerovatno te je malo pogodilo kada si me vidio kako plačem kao neka budala. Ali ti ne voliš tako lako, Kuzgun. Zar si zaboravio? Sigurna sam da si uživao u sceni ležanja na podu.

G2: Hoćeš li dopustiti da ja govorim?)

I u ovom primjeru korišten je izraz sa brojem *dört*, odnosno *četiri*. Izrazom *dört köşe emin olmak* što se na bosanski jezik prevodi *biti potpuno siguran* govornik daje sagovorniku do znanja da je potpuno siguran u svoje mišljenje i ono što je izjavio sagovorniku.

G1: Eee, ne oldu? Gitmiş araba?

G2: Gitti. Ee adamın biri bindi arabasına, her halde evine gitti.

G1: Yok yok. Bak hayatım ben sana bir şey söyleyim mi? Bu işin içinde kesin bir şey var. Kesin.

G2: Engin sen aksyon mu arıyorsun? Ha? Heyecan mı arıyorsun sen? Sen ne arıyorsun? Sen sıkıldın mı iki gün oldu çünkü. Ben seni burda on saate bekliyorum hala beni araba ediyorsun, ne oldu sana?²⁵

²⁴ Serija *Kuzgun*, ep.11., <https://www.youtube.com/watch?v=3WIZYASoDPA>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

(G1: Iii, šta je bilo? Je li otišao automobil?)

G2: Jeste. Neko je sjeo u automobil i vjerovatno otišao kući.

G1: Ne, ne. Slušaj živote, nešto ću ti reći. Ovdje sigurno nešto nije uredu. Sigurno.

G2: Engin, je li ti to tražiš akciju? Ha? Tražiš li to avanturu? Šta tražiš? Jesi li se već umorio od braka, a prošlo je samo par dana? Čekam te ovdje deset sati, a ti još uvijek pričaš o autombilu, šta ti se desilo?)

Kako se u turskom jeziku može čuti izraz *čekam te deset sati*, u našem jeziku se može čuti *čekam te sto godina*. Ovdje se ne misli zaista na deset ili sto sati, već je na taj način izraženo pretjerivanje da sagovornik govornika čeka jedan određeni period.

G1: *Ben de kek, börek yapıyım diyeceğim ama yapamam.Yemeklerim lezzetsiz. Sen Menekşe kardeşim, on parmağında on bir marifeti olan bir insansın. Mahallemiz seninle gurur duyuyor.*

G2: *Doktora arasanız yaa!*²⁶

(G1: *Ja bih voljela da napravim neki kolač ili burek, ali ne mogu. Moja jela nisu ukusna. Ti si, sestro Menekşe toliko talentovana. Naša četvrt se ponosi tobom.*

G2: *Pozovite doktora!*)

Komplimenti za postignuća uključuju i sposobnosti u domaćinstvu (kuhanje i održavanje kuće) što je iskazano u primjeru iznad. *On parmağında on marifet* je izraz koji znači *spretna, zlatnih ruku, koji može svašta da uradi*; doslovno *na njegovih deset prstiju deset sposobnosti*.²⁷ U primjeru je umjesto deset, korišten broj jedanaest što još više naglašava udjeljivanje komplimenta sagovorniku G2. Pored ovog izraza, sagovorniku se laska na taj način da se naglašava kako se i četvrt ponosi tom osobom. Kompliment je u ovom primjeru dala osoba G1

²⁵ Serija *Sen çal kapımı*, ep.18, <https://www.youtube.com/watch?v=TDOUEijxAJk>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

²⁶ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.19., https://www.youtube.com/watch?v=mkiyDI4_cOQ, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

²⁷ Teodosijević, str. 238.

koja se inače stalno svađa i ne slaže sa sagovornikom G2, te je sagovornik na taj kompliment samo promijenio temu.

G1: Ofiste bir günlük iş. Mail yazdıracağım, telefonlara bakacaksın. Birkaç dosya düzenleyeceksin. Yapabilir misin? Tecrüben var mı?

G2: Yani, daha önce hiç yapmadım ama babamın asistanları yaptığında görmüştüm. Yapabilirim.

G1: Yabancı dilin var mı?

G2: Var. Almanca'm var. İngilizce'm var. Ben zaten üniversite mezunuyum.

G3: Yapar yapar. Maşallah var, yani kendisin elinden her işi gelir. Yani, Biricik on numaradır.

28

(G1: Rad u kancelariji na jedan dan. Provjeravati ćete e-mail, javljati se na telefon. Pregledati ćeš par dokumenata. Možete li to vi? Imate li iskustva?)

G2: Pa, ja to ranije nisam radila ali vidjela sam kako to rade asistenti moga tate. Mogla bih to uraditi.

G1: Znate li neki strani jezik?

G2: Znam njemački, engleski. Diplomirala sam na fakultetu.

G3: Može, može. Sve će ona uraditi. Svaki posao ona može uraditi. Mislim, Biridžik je najbolja.)

Kao i u prethodnom, i u ovom primjeru pretjerivanje je izraženo u udjeljivanju komplimenta, samo u ovom slučaju u pitanju je kompliment za ličnost. G3 hvali sagovornika G2 koji je njegov prijatelj kojeg je preporučio za jednodnevni posao. Hvaleći sagovornika G3 naglašava kako je to osoba kojoj svaki posao ide od ruke, te tu izjavu potvrđuje kako je ona izvanredna osoba korištenjem izraza *on numara*.

²⁸ Serija *Aşk Masalı*, ep. 16., <https://www.youtube.com/watch?v=NzH8gQ3-WaM&t=6568s>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.);

G1: *Bir şey soracağım, sen iyi misin? Ateşin falan yok mu senin değil mi?*

G2: *Yok kız, iyiyim. Düştü ateşim. Elli kere söyledim Zeyno.*

G1: *Elli birinci kere söyle. Ne olacak?²⁹*

(G1: *Pitat ću te neşyo, jesi li dobro? Nemaš temperaturu zar ne?*

G2: *Ne djevojko, dobro sam. Temperatura mi je pala. Rekla sam stotinu puta, Zeyno.*

G1: *Reci i sto prvi put. Šta će biti?)*

U ovom primjeru vidljivo je da u turskom jeziku nije korišten broj *sto* kao u našem jeziku, već je korišten broj *pedeset*. Prijateljica G1 je zabrinuta za svoju najbolju prijateljicu G2 koja se razboljela, i kako bi umanjila zabrinutost svoje prijateljice, G2 govori kako G1 nema razloga za brigu i da je njeno zdravstveno stanje dobro. Kako bi uvjerala svoju prijateljicu u to da je dobro, koristila je izraz *elli kere söylemek* ne misleći zaista da je rekla pedeset puta, već aludira na to da je rekla mnogo puta, ali ovim izrazom je iskazala pretjerivanje.

G1: *Kızım ya, hoş geldin!*

G2: *Nasılsın?*

G1: *Iyiyim Melo, sen?*

G2: *Ben de iyiyim.*

G1: *Nasıl geçti düğün?*

G2: *Aaa vallahi sorma yaa. Yedi gün yedi gece düğün olur mu ya? Vallahi bak, bir şarkıyı bin kere çağlılar. Hala kafamı dönüyor.*³⁰

(G1: *Dobro došla djevojko!*

G2: *Kako si?*

G1: *Dobro sam Melo, ti?*

G2: *I ja sam dobro.*

²⁹ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.21., <https://www.youtube.com/watch?v=4QF0EmuFn0>, (zadnji put gledano 15.02.2022. god.)

³⁰ Serija *Sen çal kapımı*, ep.18, <https://www.youtube.com/watch?v=TDOUEijxAJK>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

G1: *Kakvo je bilo vjenčanje?*

G1: *Aaa, ne pitaj! Može li vjenčanje biti sedam dana i sedam noći? Jednu pjesmu smo otpjevali hiljadu puta. Još mi se u glavi vrti od toga.)*

Nakon što se dvije prijateljice dugo nisu vidjele, na pitanje G1 kako je bilo na svadbi, G2 odgovara kako je svadba dugo trajala koristeći broj sedam, te da je jedna pjesma otpjevana hiljadu puta što aludira na to da se jedna pjesma ponavljala više puta.

G1: *Biz evlenmeye kakar verdik!*

G2: *Aaa yaşasın!*

G3: *Başka zaman olsa tereddüst kabul ederim ama bu Semiha hanım ortalıklardayken hiç guvenip tam değil onlara.*

G4: *Ya, ben sizin ailenize güvenmiyorum diyorum. Bak bin kere söylüyorum, Bolat family diyorum ya!³¹*

(G1: *Mi smo odlučili da se vjenčamo!*)

G2: *Aaa, hura!*

G3: *Da je bilo neko drugo vrijeme prihvatila bih to bez oklijevanja, ali dok je ova gospođa Semiha ovdje, ja im ne vjerujem.*

G4: *Ja ne vjerujem vašoj porodici. Ponavljam hiljadu puta “Bolat family”.)*

Kako bi govornik G4 naglasio da ne vjeruje sagovornicima koristi izraz *bin kere* koji se koristi i u našem jeziku kada želi da se naglasi neka radnja koja se ponavlja već neko duže vrijeme. Izraz se koristi kako bi se uvjerali sagovornici da govornik zaista ozbiljno misli ono što govori, budući da se to nije očekivalo u ovoj situaciji.

³¹ Ibid, ep.27., <https://www.youtube.com/watch?v=LegVx1379CE>

G1: *Mis gibi oldu. Pişince bir kase de enişteme götürelim. Şifa olur.*

G2: *Yaptığım işten soğutma beni Melo.*

G1: *Ne var? Eda gidiyor diye hastalandı, yataklara düştü. Yazık.*

G2: *Görmüyor musunuz? Serkan Bolat' ın olduğu her yerde sorun çıkıyor. Şimdi de hastalandı diye yaptığı onca şey unutuldu. Gıcık oluyorum bu adama!*

G1: *Şimdi ben yüz kırk altı kere söyledim, bir daha söyleyeceğim! Aşk. Yani, adam aşık. Ne var ki? İnsan aşık olduğu zaman biraz dengesizleşir.³²*

(G1: *Super je ispalo. Kada se spremi da jednu zdjelu i zetu odnesemo. Da ozdravi.*

G2: *Ne odbijaj me od posla koji radim Melo.*

G1: *Šta je? Pao je u postelju jer Eda ide. Grehota.*

G2: *Zar ne vidite da izbija problem gdje god je Serkan Bolat. Sada je sve zaboravljeno jer je bolestan. Iritira me taj čovjek!*

G1: *Rekla sam 146 puta, reći ću još jednom! Ljubav. Čovjek je zaljubljen. Šta ima veze? Čovjek kada se zaljubi malo izgubi ravnotežu.)*

Hiperbola je korištena za uvjeravanje sagovornika. G1 želi da uvjeri sagovornika G2 da je riječ o zaljubljenosti između njene najbolje prijateljice i osobe koja se nije svidjela govornom licu G2. Kada govorno lice G1 kaže da je rekla nešto 146 puta, ona zaista ne misli da je toliko puta rekla, već izborom broja koji nije okrugao kao da se nastoji objektivizirati taj broj.

G1: *Eda, burda kalmışsın.*

G2: *Evet. Sen istedin. Gitme dedin, hatırlamıyor musun?*

G1: *Ben istedim? Hatırlamıyorum. Yani...*

G2: *Bir dakika, bir dakika. Nasıl hiçbir şey hatırlamıyorsun?*

G1: *Yani... Hatırlamıyorum. Herhalde ilaçlar çok ağır geldi, bilmiyorum yani. Bir ton kabus gördüm. Saçmaladım değil mi?*

G2: *Sacmalamadın.³³*

³² Ibid, <https://www.youtube.com/watch?v=XnuJPdgPN3k>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022. god.)

³³ Ibid

(G1: Eda, ovdje si ostala.

G2: Aha. Ti si to htio. Rekao si da ne idem, zar se ne sjećaš?

G1: Ja sam to htio? Ne sjećam se.

G2: Samo malo. Kako se ničega ne sjećaš?

G1: Ne sjećam se. Vjerovatno su lijekovi bili jaki, ne znam. Imao sam previše košmara. Nisam gluposti govorio, zar ne?

G2: Nisi.)

Bir ton (jedna tona) je izraz koji se koristi i u našem jeziku kada želimo da naglasimo veću količinu nečega. Hiperbola je korištena kako bi govorno lice G1 uvjerilo govorno lice G2 da se ničega ne sjeća, te da je imao tonu, odnosno mnogo košmara.

Preuveličavanje u izražavanju komplimenata

Komplimenti spadaju u strategije pozitivne učtivosti koje za cilj imaju očuvanje pozitivnog ugleda sagovornika, odnosno usmjereni su ka naglašavanju pozitivnih karakteristika i postignuća osobe s kojom se razgovara, što doprinosi da se on osjeća priznatim i uvažanim. Istovremeno, komplimenti sugerišu da govornik i sagovornik dijele iste potrebe i želje. Ključna razlika u ovoj vrsti komunikacije je naglašavanje ili pretjerivanje pozitivnih aspekata, što razgovor može učiniti prijatnijim i smanjiti distancu između sagovornika (Brown, Levinson 1987:101-103).

Različita su gledišta o tome da li se komplimenti mogu smatrati strategijama pozitivne učtivosti. Brown i Levinson smatraju da komplimenti ne bi trebali biti dio ovih strategija iz nekoliko razloga. Prvo, oni smatraju da komplimenti mogu zapravo ugroziti negativan obraz sagovornika jer mogu signalizirati želju za posjedovanjem komplimentiranog objekta. Drugi razlog je taj što suzbijaju ideju da strategija ukazivanja pažnje prema sagovorniku ide izvan samih komplimenata, kao što je izražavanje brige za nešto drugo osim direktnih osobnih karakteristika, na primjer, briga da li je sagovornik gladan. Međutim, turski autori Şükriye Ruhi i Gürkan Doğan ponudili su rješenje za ovu dilemu. Oni tvrde da se u turskoj kulturi samo izražavanje brige ili interesa se može smatrati komplimentom, što ukazuje na različite kulturne kontekste i percepcije komplimenata (Bakšić 2012:26-29).

Gledišta o komplimentima kao strategiji pozitivne učtivosti su raznolika. Janet Holmes ih smatra najjasnijom strategijom pozitivne učtivosti, dok drugi vide komplimente kao izraze solidarnosti između govornika i sagovornika, koji prikazuju da im je stalo do komunikacije i da poznaju društvene norme (Bakšić 2012:26-29).

U turskom jeziku, većina komplimenata se odnosi na izgled, postignuća i ličnost osobe. S druge strane, komplimenti vezani za imovinu su rijetki. Autori Ruhi i Doğan objašnjavaju da je razlog za to duboko ukorijenjeni običaj da se ljudi ponašaju i izgledaju skromno (Bakšić 2012:26-29).

Istraživanja su pokazala da se komplimenti u turskom jeziku koriste u različitim društvenim situacijama, posebno između sagovornika koji imaju sličan društveni status ili su u prijateljskim odnosima. Međutim, osobe koje su niže pozicionirane na društvenoj ljestvici izbjegavaju

upućivanje komplimenata svojim nadređenima kako bi izbjegli da se njihovi komplimenti pogrešno shvate kao laskanje ili pokušaj dobijanja neke usluge ili cilja.

Odgovori na komplimente se klasificiraju na sličan način u različitim jezičkim jedinicama: zahvaljivanje, slaganje, prihvatanje teme, uzvratanje komplimenta, objašnjenje, preusmjeravanje zasluge na nekog drugog, izražavanje sumnje, potenciranje ili ohrabrivanje, podcjenjivanje ili umanjivanje vrijednosti komplimentiranog objekta, odbijanje komplimenta, nedjelovanje ili promjena teme. Şükriye Ruhi i Gürkan Doğan tvrde da se žene u turskom društvu obično zahvaljuju ili umanjuju vrijednost komplimenta, dok muškarci rijetko koriste zahvaljivanje, već se obično osmjehuju ili čak hvale sami sebe kao odgovor na kompliment (Bakšić 2012:26-29).

G1: Kimse yok mu acaba?

*G2: Ayfer, Aydan hoş geldiniz! Ne kadar güzelsiniz umarım inşallah yemeklerim sizin kadar muhteşem olur.*³⁴

(G1: İma li koga možda?)

G2: Ajfer, Ajdan dobro došle! Kako ste divne, nadam se da će i moja jela biti tako veličanstvena kao i vi.)

U ovom primjeru uočavamo kompliment upućen za izgled. G2 upućuje kompliment svojim sagovornicama izražavajući njihovu ljepotu na način da se nada da će i njegova jela koja će pripremiti za njih biti lijepa poput njih, budući da je G2 u ovom slučaju kuhar po profesiji. Naglašavajući njihovu ljepotu koristi izraz *muhteşem olmak* što znači *biti izvanredan*.

U sljedeća dva primjera riječ je o udjeljivanju komplimenta upućen za izgled. Kako bi govornici iskazali da su osobe kojima se udjeljuje kompliment i dalje prelijepi i da izgledaju besprijekorno i mlado, koriste izraz *godine ti ništa ne mogu* koji se može sresti i u našem jeziku kada je u pitanju udjeljivanje komplimenata za izgled. U prvom primjeru, sagovornik se zahvaljuje na udijeljenom komplimentu i na taj način ga eksplicitno prihvata, dok u drugom primjeru

³⁴ Serija *Sen çal kapımı*, ep.25., https://www.youtube.com/watch?v=xqne-1rJq_0, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

sagovornik mijenja temu i na taj način ne prihvata kompliment, pitajući govornika da li mu laska i na taj način izražava sumnju, na što govornik potvrđuje iskazano i dalje dodjeljuje kompliment riječima kako sagovornik zaslužuje i više, nakon čega sagovornik zaista mijenja temu.

G1: Yıllar sonra seni hangi rüzgar buraya attı Kemal?

G2: Boşandığını öğrendim. Geldim.

G1: Haberler çok hızlı yayılıyor.

G1: Yıllar senden hiç bir şey almamış. Hala çok güzelsin.

G2: Çok teşekkür ederim.³⁵

(G1: Koji vjetar te donio ovdje poslije toliko godina, Kemal?)

G2: Saznao sam da si se razvela i došao sam.

G1: Vijesti se brzo šire.

G2: Godine ti nisu ništa oduzele. I dalje si prelijepa.

G1: Hvala ti mnogo.)

G1: Gerçekten yıllar sana hiç dokunamamış.

G2: Beni şımartıyorsun.

G1: Daha fazlasına hakediyorsun.

G2: Sen bunları söylemek için mi geldin Kemal?

G1: Evet, tam da bunları söylemek için geldim.³⁶

(G1: Zaista ti godine nisu ništa učinile.

G2: Laskaş mi.

G1: Zaslužujeş i još više.

G2: Jesi li došao ovamo da mi to kažeş, Kemal?

G1: Da, došao sam upravo da bih ti to rekao.)

³⁵ Ibid, ep.36., <https://www.youtube.com/watch?v=bVxcVKNsIb4>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

³⁶ Ibid

U prethodna dva primjera se može vidjeti da su komplimenti realizirani pomoću perfekta namiš, koji označava rezultativnost, a ne neuključenost govornika u radnju o kojoj se govori (Bakšić, Bulić 2019: 262).

G1: *Şöyle yapalım. Akşam bize yemeğe gel.*

G2: *Bu akşam mı geleyim? Yok, ben hemen rahatsızlık vermek istemem size.*

G1: *Ne rahatsızlığı. Beş dakikada on iki çeşitli yemek yaparım. Ben bilen bilir. Hiç rahatsızlık vermezsin. Ozan'uma da söylerim. Hep beraber şu güzel yemekler yeriz, sohbet ederiz, hem birbirimize daha iyi yakından tanırız.*

G2: *Tabii, ben o zaman seve seve akşam gelirim size.*

G1: *Bekliyorum. Haydi kahve içmedim.*

G2: *Tamam.*

G1: *Şu güzelliğe bak, güneş güneşliğinden utanır tutulur kalır seni böyle görünce. Akşama görüşürüz.*³⁷

(G1: *Ovako ćemo, dođi večeras kod nas na večeru.*

G2: *Večeras? Ne želim da vas mučim odmah.*

G1: *Kakvo mučenje? To je ništa za mene, za pet minuta spremim dvanaest različitih jela. Ko zna, zna. Ne mučiš me. Javit ću i Ozanu. Večerati ćemo zajedno, razgovarati ćemo, a uostalom i bolje ćemo se upoznati.*

G1: *Dobro, onda ću sa zadovoljstvom doći večeras.*

G2: *Čekam te. Nisam kahvu popila.*

G1: *Dobro.*

G2: *Kakva ljepota! Sunce se treba postidjeti svoga sjaja u poređenju s tobom. Vidimo se večeras.)*

Ovdje G1 prvo upućuje kompliment za postignuća, odnosno vrši samohvalu koja krši Leechevu maksimu skromnosti. Za sebe tvrdi kako je on veoma spretan i nadaren kada je u pitanju kuhinja i snalaženje u kuhinji, i na taj način sagovorniku daje do znanja da neće predstavljati nikakav

³⁷ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep. 7., <https://www.youtube.com/watch?v=fkt7ABK1Rnk>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

problem ukoliko se odluči da prihvati njen poziv za druženje, odnosno daje do znanja da će joj biti zadovoljstvo ukoliko sagovornik pozitivno odgovori na njenu ponudu. Na samom kraju njihovog razgovora, G1 upućuje kompliment izgleda sagovorniku, iskazujući njenu posebnu ljepotu poredeći je sa suncem, odnosno da bi se i sunce postidjelo svoga sjaja u poređenju sa ljepotom sagovornika. U ovom primjeru je vidljivo pretjerivanje u iskazu komplimenata postignuća i izgleda.

G1: *Ah yalnız kızım diye söylemiyorum. Maşallah gül gibi kendisi. Poy poz aynı anası gibi.*

G2: *Aynı anası maşallah. Vallahi çok güzel.*

G3: *Efendim annem?*

G1: *Efendi sensin, efendi sensin. Sen ne güzel bir gelin olmuşsun Esra. Su gibisin. Ozan da çok yakışıklı. Çok yakışıyorsunuz birbirinize. O zaman da söyledim yazık ettiniz birbinize, yazık ettiniz.*³⁸

(G1: *Ne govorim ovo jer mi je kćerka. Maşallah kao lutka je. I visina i sve što treba, baš na mamu.*

G2: *Baš na mamu maşallah. Bogami, baš je lijepa.*

G3: *Molim mama?*

G1: *Ti si prava dama, prava dama. Kako si lijepa nevjesta ispala na slici Esra. Kao lutka si. I Ozan je veoma lijep. Baš pristajete jedno drugom. I tada sam ti govorila da ste loše postupili, loše.*

Kompliment *Su gibisin* koji doslovno znači *Ti si poput vode*, odnosi se na fizičku ljepotu, ali i na čistotu duše i prefinjenosti i najčešće se odnosi na žene (Bakšić, Bulić 2019: 262).

U ovom primjeru pretjerivanje je korišteno, pored komplementiranja drugoga, ujedno i u samohvali, što krši maksimu skromnosti. Vidimo da sagovornik koji sluša komplementiranje treće osobe na to odgovara potvrđivanjem, odnosno da se komplementiranje odnosi i na govornika i na treće lice, te na taj način ne ugrožava sagovornikov obraz. Pored komplimenta za

³⁸ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.8., <https://www.youtube.com/watch?v=5GYnEv3wVp8>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

izgled, upućen je i kompliment za postignuće, navodeći kako je posao odradila odlično, te naglašavajući sagovorniku da je lijep i poredeći ga sa lutkom gdje je vidljiv još jedan primjer pretjerivanja kada su komplimenti u pitanju.

G1: *Kız, benden çok oynadın, kız. Anam, çok güzel oluyor kına. Sen de ay gibi parlıyorsun maşallah.*

G2: *Sağ ol, Melike.* ³⁹

(G1: *Djevojko, igrala si više nego ja. Baş ti dobro pristaje kana. I ti blistaš poput mjeseca, maşala.*

G2: *Hvala ti, Melike.*)

Govornik i sagovornik u ovom primjeru su dvije bliske prijateljice. Govornik daje kompliment sagovorniku koristeći izraz *ay gibi parlamak*, odnosno upoređuje sagovornikovu ljepotu sa ljepotom mjeseca koji blista. U turskom jeziku je mnogo korištena ova vrsta komplimenata, odnosno kada je u pitanju poređenje sa nečim nedokučivim (*melek gibi, güneş gibi...*) Sagovornik na ovaj kompliment odgovara zahvaljivanjem.

G1: *Haydi Eda!*

G2: *Oh be, ne güzel söyledin. Bana kızgın mısın söylemediğim için?*

G1: *Hiç kimse benim dünya güzelimin gururuyla oynayamaz.* ⁴⁰

(G1: *Hajde Eda!*

G2: *Oh, jako lijepo si to rekla. Jesi li ljuta na mene jer ti nisam rekla?*

G1: *Niko se ne igra sa ponosom moje ljepotice.*)

³⁹ Serija *Hercai*, (Ljubav osvetnika), MIA Yapım, Turska, 2019., ep.1., <https://www.youtube.com/watch?v=h43bURok9aY>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.); dalje kao Serija *Hercai*

⁴⁰ Serija *Sen çal kapımı*, ep.8., <https://www.youtube.com/watch?v=qtVFm9ubeDw>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

U primjeru iznad za komplimentiranje izgleda korišten je izraz *dünya güzeli* što se na naš jezik prevodi *veoma lijep*. Ovaj izraz u turskom jeziku ne predstavlja samo spoljašnju ili fizičku ljepotu, već i druge psihološke vrijednosti koje jednu osobu čine kompletnom. Ovaj izraz se najčešće koristi među bliskim sagovornicima, kao što je u ovom primjeru u pitanju rodbina, odnosno tetka komplimentira svoju rodicu.

G1: *Maşallah maşallah, şu gelinime bakın. Su gibi, ceylan gibi, manken gibi. Allah seni kemli özerden korusun kızım özellikle şu taraftan gelecek olan nazar dalgasına karşı kurusun. Git kızım, git kurtar kendini! Bakmayın!*

G2: *Görüürüz!*⁴¹

(G1: *Maşala, maşala! Pogledajte kako samo lijepu nevjestu imam. Kao srna je, poput modela je. Nek ate Bog čuva od svakog zla, kćeri. Posebno od onih koji mogu doći sa ove strane . neka te čuva od zlih pogleda. Idi kćeri, idi i spasi se! Ne gledajte!*

G2: *Vidimo se!*)

G1: *Tada! Nasıl olmuşum?*

G2: *Su gibi! Muhteşem gözüküyorsun! Peri gibi!*⁴²

(G1: *Tada! Kako vam se dopada?*

G2: *Predivna si! Divno izgledaš! Poput vile si!*)

U prethodnim primjerima hiperbola je korištena za komplimentiranje izgleda. Govornici svojim sagovornicima upućuju komplimente za njihov izgled i budući da se radi o sagovornicima ženskog spola i porede ih sa lutkom/vilom, srnom ili modelom. U prvom primjeru sagovornik ne odgovara na komplimente, već odlazi i pozdravlja se sa govornikom; dok u drugom primjeru gdje se radi o budućoj nevjesti ona ništa ne odgovara na komplimente. Pored poređenja u

⁴¹ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.12., <https://www.youtube.com/watch?v=ZwAkbKz76aM>, (zadnji put posjećeno 15.0.2022.god.)

⁴² Ibid

izražavanju komplimenata sagovornicima, u prvom primjeru G1 koristi i izraz *Maşallah* koji se upotrebljava za nešto lijepo u značenju *da Bog sakrije od uroka, neka ga urokljivo oko ne dira ili ne daj Bože zlog oka*. U drugom primjeru se koristi izraz sastavljen od pridjev + glagol *muhteşem gözükmek* što znači *izgledati besprijekorno*.

G1: *Nasılsın?*

G2: *Seni gördüm daha iyi oldum. Ne o? Yoksa benim gördüğüme sevinmedin mi?*

G1: *Sevindim.*

G2: *O kadar güzelsin ki sana bakmaya doyamıyorum.*

G1: *Eve döneyim ben.* ⁴³

(G1: *Kako si?*)

G2: *Bolje sam otkako sam te ugledao. Šta je to? Ne raduješ se što me vidiš?*

G1: *Obradovala sam se.*

G2: *Toliko si lijepa da te se ne mogu nagledati, ne mogu prestati da te gledam.*

G1: *Da se vratim kući.)*

U ovom izrazu govornik pretjeruje u davanju komplimenta kada ga sagovornica pita kako je na što govornik odgovara da je bolje dok je nju vidio. Drugi način pretjerivanje u ovom primjeru se može uočiti u izražavanju komplimenta za izgled sagovornici koja se govorniku sviđa . Vidljiva je posljedica da zbog tolike ljepote ne može da se nagleda sagovornika, odnosno zbog te ljepote ne može da prestane da je gleda. Izraz *O kadar güzelsin ki sana bakmaya doyamıyorum* na naš jezik se prevodi *Toliko si lijepa da te se ne mogu nagledati*. Sagovornica na izraženi kompliment reaguje tako što mijenja temu.

⁴³ Serija *Hercai*, ep.1., <https://www.youtube.com/watch?v=h43bURok9aY>, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

Pretjerivanje je u primjeru koji slijedi upotrijebljeno u govornom činu komplimenta. Ova fraza se često koristi prilikom susreta i može označavati kompliment za ličnost, ali se može ticati i isticanja dobrih odnosa sa sagovornikom (Bakšić, Bulić 2019: 262). Na pitanje kako je, sagovornik odgovara koristeći izraz ‘bolje sam dok sam Vas vidio’ i na taj način i odgovara na pitanje i daje kompliment sagovorniku. Ovdje kompliment može služiti i kao dobrodošlica sagovorniku.

G1: Günaydın Seyfi bey!

G2: Günaydın Eda hanım!

G1: Nasılsınız?

*G2: Vallahi sizi gördüm daha iyi oldum.*⁴⁴

(G1: Dobro jutro, gospodine Seyfi!

G2: Dobro jutro, gospođice Eda!

G1: Kako ste?

G2: Boga mi, vidio sam Vas i bolje sam.)

G1: Dedeceğim, bak dedi ki bu iş Rustem dede çözer. Çünkü kendisi yaşayan biri tarih olduğu için sana geldik. Ya Allah aşkına şurdan ne yazıyor bize oku. Gözünü seveyim ne olur.

G2: Okur oğlum, okur. Rustem dede maşallah ansiklopedi gibi. Okur.

*G1: Tamam, tamam. Yürüyen bir ansiklopedi.*⁴⁵

⁴⁴ Serija *Sen çal kapımı*, ep.3, <https://www.youtube.com/watch?v=SOunM8yVIZU>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

⁴⁵ Serija *Aşk Mantık İntikam*, ep.22, <https://www.youtube.com/watch?v=2sEFQoajnd8>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

(G1: Dedo, pomislili smo da samo ovaj posao Rustem dedo može riješiti. Budući da si ti živa historija zato smo došli tebi. Molim Vas, za ime Božije, pročitajte šta piše ovdje. Molim vas.

G2: Porčitati će sine, pročitati. Rustem dedo je kao enciklopedija. Pročitati će.

G1: Naravno, naravno. On je hodajuća enciklopedija.)

U ovom primjeru se može reći da se radi o udjeljivanju komplimenta za postignuće budući da sagovornik G2 uvjerava govornika G1 kako je osoba kod koje su došli da riješi njihov problem poput enciklopedije, aludirajući na to da je ta osoba veoma pametna. Na to govornik G1 odgovara da jeste tako udjeljujući još veći kompliment izrazom da je osoba hodajuća enciklopedija.

G1: Ozan, sana inanamiyoum. Sen gerçekten çok acayıp bir adamsın.

G2: Nasıl, beğendin mi?

G1: Beğenmek ne demek, bayıldım. Ama bir şey diyeceğim. İki gün çok az bir zaman değil mi? Hemen çalışmaya başlamamızı zannediyorsun?

G2: Bilmiyorum. Burada yakın bir yer tuttuk. Çoktan çalışmaya başladın.

G1: Süper!⁴⁶

(G1: Ozan, ne mogu da vjerujem! Ti si zaista nevjerovatan.

G2: Kako? Da li ti se sviđa?

G1: Ne da mi se sviđa, oduševljena sam. Ali reći ću ti nešto. Zar dva dana nije kratko vrijeme? Moramo odmah početi s radom.

G2: Znam. Ovdje u blizini smo iznajmili prostor. Odavno smo počeli s radom.

G1: Super!)

⁴⁶ Ibid, ep.20, <https://www.youtube.com/watch?v=RDSIF7oZN94>, (zadnji put posjećeno 15.02.2022.god.)

I u ovom komplimentu se može ustanoviti pretjerivanje u kojem je korišten glagol za pretjerivanje *bayılmak* što doslovno znači *padati u nesvijest* ili *oduševiti se*. Na pitanje da li se sagovorniku sviđa stan, sagovornik je odgovorio izrazom *ne da se sviđa već je oduševljena* istim što govorniku daje do znanja da se sagovorniku zaista sviđa.

G1: *Çiçek seversin diye giydim bu gömleği. Çiçek seversin değil mi?*

G2: *Severim ben çiçekli gömleği. Çok severim. Ben de böyle işte giydim ama...*

G1: *Çok güzel olmuş. Gözlerini ortaya çıkarmış. Ben çok sevdim. Yani, sen ne giyersen severim ben.*⁴⁷

G2: *Teşekkür ederim.*

(G1: *Obukao sam ovu košulju jer voliš cvijeće. Voliš cvijeće zar ne?*

G2: *Volim košulje sa cvijetnim uzorkom. Mnogo volim. Ja sam se ovako obukla, ali...*

G1: *Veoma si se lijepo obukla. Ističe ti boju očiju (haljina). Mnogo mi se sviđa. Mislim, sviđa mi se sve što ti obučeš.*

G2: *Hvala.)*

G1 je zaljubljen u G2 i kako bi joj to na još jedan način dokazao, na njihovom prvom izlasku koji je dugo čekao odmah je počeo sa udjeljivanjem komplimenata. Naime, on joj je rekao kako se njemu sviđa sve što ona obuče, i na taj način je hiperbola korištena u okviru pretjerivanja u udjeljivanju komplimenta za izgled, odnosno za odjeću. G2 se zahvalilo na udijeljeni kompliment.

⁴⁷ Serija *Aşk Masalı*, ep.15., https://www.youtube.com/watch?v= Ec4jCTU_KU, (zadnji put posjećeno 28.02.2022.god.)

Zaključak

Prvi korak u procesu učenja stranog jezika jeste podizanje svijesti o postojanju i važnosti pragmatike, odnosno pragmatičke kompetencije koja se odnosi na pravilnu upotrebu jezika u određenom sociokulturnom kontekstu, uzimajući u obzir učesnike u komunikaciji i okolnosti u kojima se komunikacija odvija. Učenje pragmatičke kompetencije obično obuhvata učenje učtivosti, razumijevanje i korištenje govornih činova, kao i usvajanje ustaljenih fraza i pragmatičkih markera. Ovaj proces je ključan za efikasnu komunikaciju na stranom jeziku jer omogućava da se jezik koristi na način koji je primjeren za određenu situaciju i društveni kontekst (Bakšić, Bulić 2019: 257).

Veoma teško bi bilo uspostaviti i zadržati društvene relacije bez sredstava koja omogućavaju ublažavanje i rješavanje konflikata koji mogu biti drugačiji od namjera naših sagovornika u svakodnevnoj komunikaciji u koju stupamo sa određenim željama, potrebama i ciljevima. Kako bi izbjegli opasnost od ugrožavanja sagovornikovog obraza kada trebamo reći neku neprijatnu vijest, zatražiti uslugu ili odbiti zahtjev ili ponudu, pribjegavamo strategijama učtivosti koje predstavljaju sredstva kojima se, ako ništa, može sačuvati harmonija i sklad u društvu.

U turskom jeziku upotreba i izražavanje hiperbole (kao što je vidljivo iz navedenih primjera) se koristi na razne načine. Samim prevođenjem turskih primjera na naš jezik mogu se uočiti različiti načini i sredstva kojima se ostvaruje realizacija hiperbole. Može se reći da se u turskom jeziku veoma često koristi strategija preuveličavanja kako bi se na određeni način sačuvao i ne bi ugrozio sagovornikov pozitivan obraz. To može obuhvatiti izražavanje velikog broja dobrih ili lijepih želja, komplimenata, količine, emocija kao što su zabrinutost, uzbuđenost, oduševljenje, radost, iznenađenje i dr. Također se primijeti da se u većini slučajeva mora prevoditi opisno ili frazama koje nemaju ustaljenu upotrebu u našem jeziku. Međutim, za izražavanje ovih fraza potrebno je dobro poznavanje jezika, jer neke od njih je veoma teško ili nemoguće prevesti na naš jezik.

Uz date primjere, njihove prijevode i objašnjenja, kroz ovaj rad može se zaključiti da je strategija preuveličavanje koje svoje mjesto ima u strategijama nekonvencionalizirane indirektnosti veoma prisutna kako u turskom tako i u našem jeziku.

Literatura

1. Bakšić, Sabina: *Strategije učtivosti u turskom jeziku*, Filozofski fakultet u Sarajevu, 2012.
2. Bakšić, Sabina, Bulić, Halid: *Pragmatika*, Bookline, Sarajevo, 2019.
3. Brown, Penelope, Levinson, Stephen: *Politeness: Some Universals in Language Usage*, Cambridge University Press, Cambridge, 1987.
4. Čaušević, Ekrem: *Gramatika suvremenoga turskog jezika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1996.
5. Đinđić, Marija: *Yeni Türkçe Sırpça Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.
6. Halilović, Senahid: *Pravopis bosanskog jezika*, Preporod, Sarajevo, 1996.
7. Jahić, Dževad, Halilović, Senahid, Palić, Ismail: *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000.
8. Popović, Jasna: *Strategije učtivosti u srpskom i engleskom jeziku*, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 2017.
9. Richard J. Watts, *Politeness*, Cambridge University Press, United Kingdom, 2003.god., str.33.; dalje kao Watts
10. Stevović, Irena, *Nastanak frazema putem semantičkih figura*, Unverzitet Crne Gore, Filološki fakultet, 2017.
11. Šiljak- Jesenković, Amina: *Nad turskim i bosanskim frazikonom*, Orijentalni institut u Sarajevu, 2003.
12. Teodosijević, Mirjana: *Turski jezik u svakodnevnoj komunikaciji*, TİKA, Beograd, 2004.

Serije:

- *Ada masalı*, Ay Yapım, Turska, 2021.
- *Aşk Mantık İntikam*, No9 Productions, Turska. 2022.
- *Hercai*, Mia Yapım, Turska, 2019.
- *Kuzgun*, Ay Yapım, Turska, 2019.
- *Sen çal kapımı*, MF Yapım, Turska, 2021.

Internet izvori:

- <https://www.sabah.com.tr/tdk-anlami/dunya-ne-demek-dunya-tdk-sozluk-anlami>, zadnji put posjećeno 07.03.2022.god.
- <https://sozluk.gov.tr/>, zadnji put posjećeno 10.05.2022.god.
- <https://www.milliyet.com.tr/egitim/abartma-sanati-nedir-kisaca-abartma-cumle-ornekleri-nelerdir-6516620>, zadnji put posjećeno 07.03.2022.god.
- <https://www.tazecicek.com/blog/iltifat-sozleri-ve-mesajlari-anlamli-iltifat-cumleleri/>, zadnji put posjećeno 07.03.2022.god.